LAUSUNTO

Helsinki, 22.10.2019

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

Viite: HE 39/2019 vp

Asia: **Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain 11 luvun 10 §:n sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta**

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 233 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 76 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Anna Järvinen, anna.jarvinen@soste.fi, puhelin 050 586 5677

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- SOSTE kannattaa etuuksiin ehdotettuja korotuksia.
- Perusturvan tason korottamista tulee jatkaa pitkäjänteisesti köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Tavoitteena tulee olla perusturvan tason korottaminen asteittain kohti viitebudjettien määrittelemää kohtuullisen minimin tasoa. Toimeentulotuen tarvetta tulee edelleen vähentää pitkäjänteisesti.
- Lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi esitetyt korotukset etuuksiin ovat oikeansuuntaisia. Toimia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi tulee jatkaa. Esimerkiksi lapsilisä tulee sitoa indeksiin.

SOSTE kannattaa vähimmäismääräisten päivärahojen korotuksia

SOSTE kannattaa esityksessä ehdotettua 20 euron korotusta kuukaudessa vähimmäismääräisiin sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin, erityishoitorahaan, kuntoutusrahaan sekä työttömyyspäivärahoihin. Myönteistä on, että vähimmäismääräisten päivärahojen tasoja korotetaan yhtenäisesti. Tämä on ollut yksi SOSTEn joustavaan perusturvaan sisältynyt toive.

Suomessa perusturva ei takaa kohtuullisen minimin mukaista toimeentuloa. Perusturvaetuuksiin on tehty monia leikkauksia vuodesta 2015 lähtien. Leikkaukset ovat osuneet erityisesti työttömiin, lapsiperheisiin ja opiskelijoihin. Muun muassa työttömyysturva on heikentynyt huomattavasti. Kun edellisen hallituskauden alussa työttömän perusturva kattoi 74 prosenttia kohtuullisesta minimikulutuksesta, vuonna 2019 se kattoi enää 62 prosenttia ja aktiivimallin alennusten kanssa 58 prosenttia. Vaikka vähimmäismääräisiä sairaus- ja vanhempainpäivärahoja on vuosina 2018 ja 2019 korotettu työttömyysturvaetuuksien kanssa samalle tasolle, on perusturvan riittävyyden arviointiraportin perusteella tulojen riittävyys näissä elämäntilanteissa kuitenkin pysynyt melko samana aikaisempien vuosien indeksileikkauksista johtuen.

Työttömän peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat vuonna 2019 noin 28 euroa kuukaudessa pienempiä kuin ne olisivat olleet ilman indeksileikkauksia ja -jäädytyksiä. Lapsilisässä ero on noin 17 euroa. Vaikutukset ovat kotitalouksien tasolla tarkasteltuna vielä mittavammat, koska monet kotitaloudet ja etenkin lapsiperheet saavat useita erilaisia tukia ja lisiä.

Esitetyt korotukset pienimpiin päivärahoihin ovat oikean suuntaisia toimia. Ne eivät kuitenkaan korjaa kaikkia tehtyjä heikennyksiä. Työttömän peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat vuonna 2020 esitetyn 20 euron korotuksen jälkeen edelleen noin 10 euroa matalammalla tasolla kuin ne olisivat ilman tehtyjä indeksileikkauksia ja -jäädytyksiä. SOSTE näkee, että nyt ehdotetun 20 euron korotuksen sijasta näitä etuuksia tulisi korottaa noin 30 eurolla. Jotta vähimmäismääräisten päivärahojen taso säilyy yhtenäisenä, tulee vastaava korotus tehdä myös vähimmäismääräisiin sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin, erityishoitorahaan sekä

kuntoutusrahaan. Tämä tarkoittaisi noin 26 miljoonan euron menolisäystä. Ensisijaisten etuuksien tason nostamista tulee jatkaa pitkäjänteisesti niin, että päästään asteittain kohti viitebudjettien määrittelemää kohtuullisen minimin tasoa.

Esityksessä esitetyillä etuuksien korotuksilla on tavoitteena painottaa ensisijaista etuusjärjestelmää toimeentulotuen sijasta. Toimeentulotuen pitkäaikaisen tarpeen vähentäminen on pitkään ollut SOSTEn vaatimuksena. Esitetyillä muutoksilla edetään askel oikeaan suuntaan. SOSTEn esittämä korkeampi korotus vähimmäismääräisiin päivärahoihin vähentäisi vahvemmin ihmisten tarvetta turvautua toimeentulotukeen. Ensisijaisia etuuksia on vahvistettava ja toimeentulotuen tarvetta vähennettävä tämänkin jälkeen suunnitelmallisesti.

Lapsiperheköyhyyden vähentämistä on jatkettava pitkäjänteisesti

Lapsiperheiden aseman parantamiseksi tehdyt ehdotukset monilapsisten perheiden lapsilisien korottamisesta neljännestä lapsesta alkaen (10 €/kk), lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen korottaminen (10 €/kk), sekä elatustuen korotus (7 €/kk) ovat kannatettavia muutoksia.

Yksinhuoltajaperheillä on toimeentulovaikeuksia muita useammin ja on myönteistä etsiä keinoja erityisesti heidän tilanteensa parantamiseksi. Kannatettavaa on myös, että toimeentulotukilakia muutetaan niin, että lapsilisän yksinhuoltajakorotuksesta hyötyvät myös toimeentulotukea saavat perheet. Näissä köyhimmissä perheissä elävien lapsien tilannetta voitaisiin parantaa lisäksi muun muassa toimeentulotuen lasten perusosaa korottamalla. Tätä vaihtoehtoa on pohdittu hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä, mutta kustannussyistä siitä on luovuttu.

Toimia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi tulee jatkaa tämän esityksen jälkeenkin. Köyhyys on kasvanut myös kahden huoltajan perheissä. Köyhissä lapsiperheissä tulonsiirtojen osuus käytettävissä olevista tuloista on suuri. Kuten esityksessäkin todetaan, on lapsiperheiden tulonsiirtojen reaaliarvo heikentynyt 1990-luvulta lähtien. Esimerkiksi lapsilisän reaalitaso on noin 30 prosenttia pienempi kuin 1990-luvulla. Lapsilisien ostovoimaa ei ole korjattu vuosiin elinkustannusten nousun mukaisesti. Lapsilisä tulee sitoa indeksiin, jotta sen taso ei jää jatkuvasti enemmän jälkeen yleisestä kustannuskehityksestä.

Joustava perusturva – Sosiaali- ja terveysjärjestöjen periaatteet perusturvan uudistamiseksi: https://www.soste.fi/perusturva/joustava-perusturva-sosiaali-ja-terveysjarjestojen-periaatteet-perusturvan-uudistamiseksi/